

Doći će sunce i na naša vrata, stvorit će se Hrvatska slobodna domovina, — ali samo po ljubavi i pravici. A otimačima onda ne će oko nas biti ni traga.

Ja to vjerujem, — a vi prosudite.

Ne će biti ništa, dok ne bude pravice!

Antun Radić

SLOBODNI DOM

Mi trebamo sabor, da pokažemo, kako se stvaraju općine bez pljačkaša, koji spadaju u Lepoglava, kako se stvaraju kotarevi, kojima nisu na čelu predstojnici, koji lažu, jer su se naučili da ne govore istinu.

Republika svemu svijetu dika!
Vjera u Boga i seljačka sloga!

Stjepan Radić

GLAVNO GLASILO HRVATSKE SELJAČKE STRANKE

Broj 12.

26. TRAVNJA 1945.

Godina III. (33)

Povijesna godišnjica

Selo Gornje Taborište kod Slunja broji tek nekoliko kuća, u kojima živi seljački svijet od žuljeva svojih ruku na oskudnoj, u kamen uleknutoj zemlji. I u tom malenom hrvatskom seocetu zbio se veliki događaj.

Preko brda i dolina, rijeka i močvara, savladavajući nevjerovatne zapreke, probijajući se kroz neprijateljske obruče i zasjede našli su se polovicom travnja 1944. pravi nasljednici nauke braće Radića iz svih krajeva hrvatske domovine na svoje vijećanje. Zapreke su bile velike, prolazi teški, ali čelična volja, povrijedjeni ponos i oskvrnjena čast — sve to tjeralo ih je naprijed pregarajući žrtve, koje su putem padale. Sakupljeni su bili većinom seljaci — mali ljudi, koji se prvi zaustaviše i vratiše s krivog puta, kojim ih je poveo ne samo nedorasli, već i nesavjesni vodja Maček.

Protiv svih odgovaranja ljudi, koji su od Mačeka i u ime Mačeka nosili poruke »nije vrijeme — čekajte« pa »daleko od crvenih«, oni su već u prvim počecima što tajno, što javno sudjelovali u Narodnooslobodilačkom pokretu i borbi, no sada im je već postalo jasno, da takvo pojedinačno sudjelovanje nije dovoljno. Trebalo je i svemu ostalom hrvatskom seljačkom svijetu prosvijetliti i otvoriti oči da pogleda i vidi kako se združila »tudja sila s domaćom krivicom«, te da nadje svoj pravi put, put čovječanskoj pravici i republikanskoj slobodi preko slavenske uzajamnosti, koji su hrvatskom seljačkom narodu pokazala braća Stjepan i Antun Radić, a s kojega je skrenuo njihov nedostojni nasljednik Vlatko Maček.

Vijećanje u spomenutom selu trajalo je nekoliko dana načinom dostojnim Radićevih sljedbenika. Donešeni su važni zaključci, izradjena je i prihvaćena povijesna rezolucija; jednodušno utvrđjena i osudjena izdaja Mačeka sa cjelokupnim takozvanim »vodstvom«.

Dne 29. travnja 1944. izabrano je novo predsjedništvo Izvršnog odbora Hrvatske seljačke stranke kao jedini njezin legitimni predstavnik.

Poslije toga stari borci, a novi apostoli, razidjoše se diljem domovine da propovijedaju pravu nauku Radićevu; da produbljuju bratstvo i jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda; da okupljaju sve čestito i pošteno u Narodnooslobodilačkom pokretu — u Jedinstvenu narodnooslobodilačku frontu i borbu, te da sa svojom radničkom braćom ishode sebi bolji i ljepši život u slobodnoj republici Hrvatskoj, u novoj Federativnoj demokratskoj Jugoslaviji na čelu s velikim sinom naših naroda maršalom Josipom Brozom-Titom.

Godišnjica toga dana kruniše ovaj rad vidljivim uspjesima, a događaji potvrđuju, da su pobornici takve politike bili na pravom putu.

Tražeci pravednu kaznu sa sve zločince i izdajice, nastavit će oni marljivim i nesebičnim radom na političkom prosječivanju i okupljanju svega, napose seljačkog naroda, da sav diše jednom voljom i jednim duhom hrvatske i slavenske svijesti, s oslonom na veliki bratski slavenski ruski rod.

Uz to, gospodarska obnova naše domovine, te izgradnja porušenih sela i gradova — do ostvarenja potpune sreće i blagostanja našeg ispaćenog naroda — bit će im najvažnija zadaća.

FRANJO GAŽI, seljak
predsjednik Izvršnog odbora H.S.S.

Deklaracija Narodne vlade Hrvatske

Ukazom Pretsjedništva Zemaljskog antifašističkog vijeća Narodnog oslobođenja Hrvatske od 14. travnja 1945. imenovana Narodna vlada Hrvatske preuzela je u Hrvatskoj vođenje državnih poslova svoje kompetencije.

Vlada je formirana na osnovu »Odluke o Zemaljskom antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Hrvatske kao Vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom tijelu i najvišem organu državne vlasti demokratske Hrvatske« od 9. svibnja 1944. »Uputstva o formiranju vlada federalnih jedinica« Pretsjedništva antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 5. travnja 1945. i »Odluke o narodnoj vladi Hrvatske« »Pretsjedništva Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske« od 14. travnja 1945.

Stvaranje prve narodne vlade Hrvatske još u toku samog oslobodilačkog rata od tuđinske okupacije dokazano je, da se neotudjiva, a tako dugo nepriznavana prava hrvatskog naroda na slobodu i nezavisnost ostvaruju nezadrživom snagom. Kao rezultat borbe hrvatskog naroda za slobodu i u toku oslobodilačkog rata ostvarilo se i njegovo pravo na vlastitu narodnu vladu.

Narodna vlada Hrvatske smatra svojom dužnošću naglasiti ono ogromno učešće Srba iz Hrvatske u zajedničkoj borbi protiv okupatora i njegovih slugu i istaknuti njihovu ulogu prvoboraca, kao i pomoć, koju su kod dizanja hrvatskog naroda u borbu ukazali. Narodna vlada Hrvatske će o tome voditi računa i brižno ostvarivati 1. »Deklaracije o osnovnim pravima naroda i građana demokratske Hrvatske« Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske o ravnopravnosti Hrvata i Srba.

Uspjehe u borbi za oslobođenje omogućila je hrvatskom narodu zajednička borba svih naroda Jugoslavije. Ta je zajednička borba pokazala da sloboda hrvatskog naroda nema neprijatelja u ostalim narodima Jugoslavije, nego na-

protiv suborce i braću. Čuvanje borbom stvorenog bratstva i njegovo razvijanje u Demokratskoj federativnoj Jugoslaviji osnovnim je garantom slobode i hrvatskom narodu. Narodna vlada Hrvatske će stoga uložiti sve svoje napore za jačanje bratstva među narodima i za jačanje Demokratske federativne Jugoslavije.

Rat nije završen. Ni naša Hrvatska još nije oslobođena. Narodna vlada Hrvatske smatra stoga svojim osnovnim zadatkom pomoći našoj Jugoslavenskoj armiji i Narodnoj vladi Demokratske federativne Jugoslavije na čišćenju zemlje od okupatora i izdajničkih trupa i u vođenju rata do pobjedonosnog završetka. Ona smatra da je za mir i slobodu za naše narode potrebna potpuna pobjeda nad njemačkim osvajačima i njihovim pomagačima i uništenje fašizma u zajedničkoj borbi s našim saveznicima Savezom sovjetskih socijalističkih republika, Velikom Britanijom i Sjedinjenim državama Amerike. Ona smatra da je pravilna politika narodne vlade Demokratske federativne Jugoslavije i da je u interesu naših naroda da se i poslije rata održi tijesna saradnja s demokratskim nacijama, kojima su na čelu spomenuta tri velika saveznika.

S oslobađanjem domovine Narodna vlada Hrvatske poduzima i poduzimat će oštre mjere protiv okupatorovih slugu ustaša i četnika. Ona naročito smatra potrebnim oštro kažnjavanje ustaških izdajica, koji su osramotili hrvatsko ime i nastojali upropastiti hrvatski narod povezivanjem sa zločinačkim Hitlerovim planovima. Ona će privedi pravednoj kazni sve krivce za pokolje nevinih ljudi, žena i djece, raspirivače nacionalne mržnje, kao i sve ratne zločince.

Narodna vlada Hrvatske će brižno čuvati sve demokratske tekovine postignute u toku narodnooslobodilačke borbe u skladu s odlukama II. Zasedanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije i odlukama III. Zasedanja Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske.

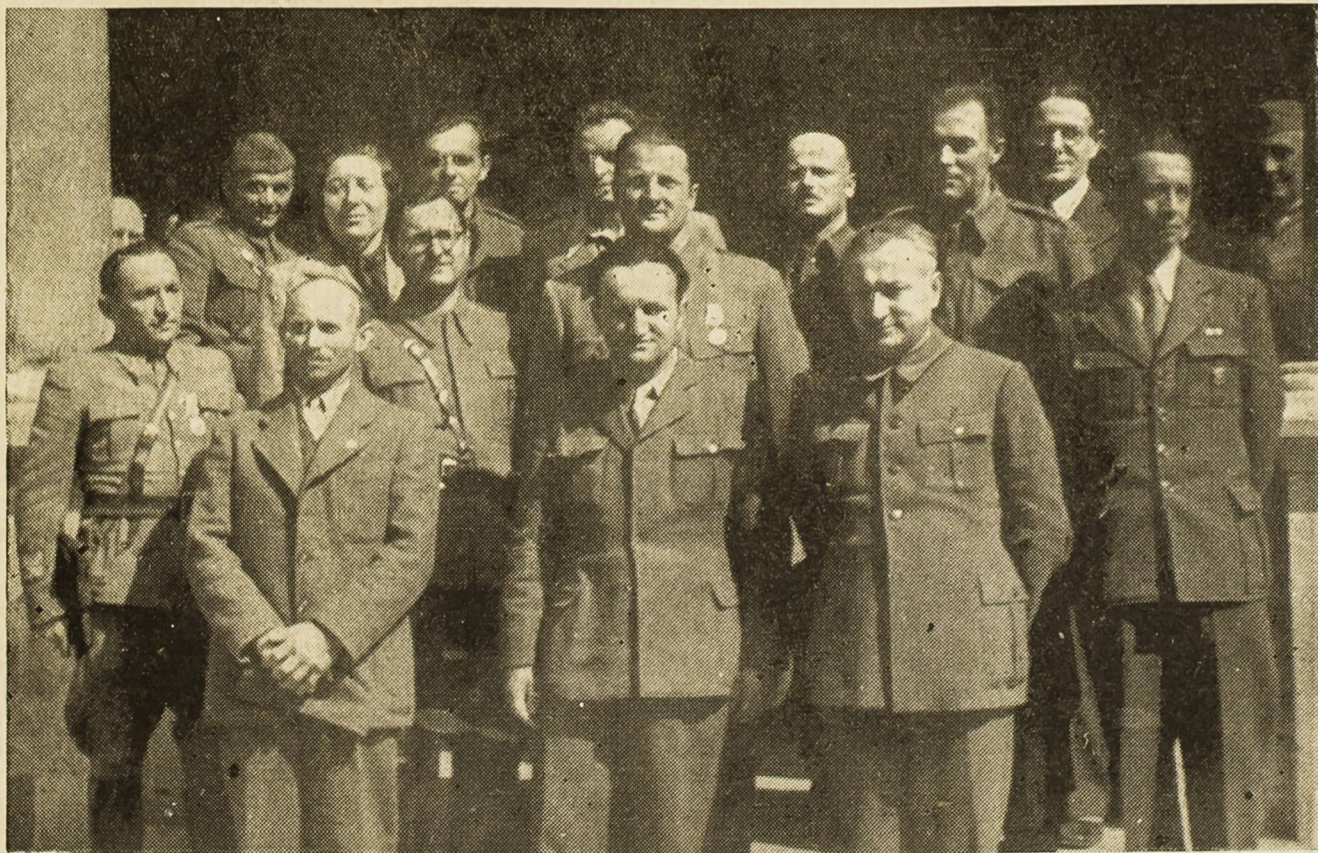
Ona je svjesna, da se osnovna snaga kako za daljnje vođenje rata, tako i za obnovu porušene i opustošene zemlje nalazi u borbenosti i radnom heroizmu našeg naroda. Samo najširim učešćem narodnih masa u vršenju zadataka narodnih vlasti, najširoom podrškom naroda i najpunijom kontrolom naroda nad narodnim vlastima, moći će se uspješno savladati svi teški problemi, koji pred nama leže. Narodna vlada Hrvatske će uvijek brižno nastojati osigurati takav odnos naroda i Narodnih vlasti.

Narodna vlada Hrvatske smatra potrebnim naglasiti da će se strogo držati T. 5. »Deklaracije o osnovnim pravima naroda i građana demokratske Hrvatske« o slobodi savjesti, ali odmah naglašava da smatra današnje stanje stvari s religioznim organizacijama, a napose s katoličkom Crkvom nezadovoljavajućim. Narodna vlada Hrvatske će stoga učiniti sve, da pomogne okupljanje hrvatskog nacionalnog svećenstva i da mu ukloni sve zapreke u vršenju njegovih nacionalnih i vjerskih dužnosti. Neće pak dopustiti nikomu da koristeći svoju svećeničku halju radi protiv svoga vlastitog naroda idomovine.

Narodna vlada Hrvatske će neposredno prići k praktičnom ostvarivanju stavka II. t. 1. »Deklaracije o osnovnim pravima naroda i građana demokratske Hrvatske« u osiguravanju prava na nacionalni život nacionalnim a napose talijanskim manjinama u našoj domovini.

Narodna vlada Hrvatske će paralelno s tokom čišćenja Hrvatske od okupatorovih trupa proučavati mogućnost poboljšanja životnog standarta širokih narodnih slojeva i pristupiti k praktičnim mjerama uz svestrano učešće samog naroda i njegovog Jedinstvenog narodno oslobodilačkog frola, a u skladu s nastojanjima narodne vlade Demokratske federativne Jugoslavije i po općim načelima iste vlade naznačenim u »Deklaraciji« njezinog pretsjednika, Maršala Tita od 9. ožujka 1945.

22. travnja 1945.

ČLANOVI PRVE NARODNE VLADE HRVATSKE

Naša Narodna vlada

Predsjedništvo Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske je na svojoj izvanrednoj sjednici 14. o. mj. u Splitu imenovalo prvu Narodnu vladu Hrvatske na čelu s predsjednikom drom Vladimirom Bakarićem.

O tom velikom događaju, i o sastavu naše Narodne vlade raspravlja se sada u svim selima i gradovima u Hrvatskoj. Danas partizani jedan drugom u razgovoru kažu: »Eto, vidiš druže, već je stvorio svaki narod i svoju vladu...« Tako govore Hrvati, Srbi, Slovenci, Makedonci i Crnogorci — borci slavne naše Jugoslavenske armije, koji ovih dana zajedno u konačnoj općoj ofenzivi oslobadaju Istru i Zagreb, koji uništavaju i gone neprijatelja iz Jugoslavije. O tome govori i raspravlja hrvatski i srpski seljački svijet, koji u formiranju svoje prve Narodne vlade vidi rezultat zajedničke borbe i skori svršetak svojih patnja s vjerom, da će bratskim naporima pod upravom Narodne vlade skoro prionuti velikom poslu obnove uništene zemlje.

Svatko danas može odgovoriti na pitanje: kako bi bilo hrvatskom i srpskom narodu, da su ovog rata išli kojim drugim putem?

Što bi bilo, recimo, da je hrvatski narod išao u ustaše, a Srbi u četnike?

Poklali bi se među sobom... uništili bi se... i ne bi bilo ni Hrvatske niti Jugoslavije, odgovorio bi svaki čovjek najzabitnijeg hrvatskog, odnosno srpskog sela.

A što bi bilo, da je hrvatski narod slušao Mačeka, čekao i špekulirao, da ga netko izvana oslobodi?

Izginula bi većina..., a onaj mali dio hrvatskog naroda, što bi iza rata ostao, bio bi optužen za ustaške zločine, bio bi prezren od cijelog svijeta i ostao bi bez časti i bez prava, odgovorit će danas svaki Hrvat.

Velika je sreća, da je u hrvatskom i srpskom narodu postojala takova Komunistička partija, koja je, prezirući svaku ljudsku slabost, do najvišeg stupnja izdigla u našim narodima požrtvovnost i borbenost za slobodu i za svoja prava. Još je veća sreća u tom, što je ona ukazujući na kobnu politiku predratnih građanskih stranaka, znala postaviti i voditi narodnooslobodilačku borbu i politiku temeljenu na bratstvu naših naroda i na federativnom načelu uređenja naše Jugoslavije.

Kad su hrvatskom seljačkom svijetu postale jasne namjere fašističkih osvajača i kad je tokom ovoga rata uočio protunarodnu politiku Mačeka i onih fiškala iz njegove okoline, koja je vodila hrvatski narod u propast; onda se on postepeno našao s radničkim svijetom i srpskim narodom na zajedničkom putu — u borbi za oslobođenje i u pokretu za bolji život. Na tom putu našli su se i mnogi narodni prvaci i viđeni pristaje Hrvatske seljačke stranke — oni pravi Radićevci koji su osuđujući i

optužujući staro svoje vodstvo formirali 13. listopada 1943. u Plaškom svoj Izvršni odbor kao novo vodstvo stranke, a pred godinu dana 29. travnja 1944. u Taborištu (Slunj) izabrali i predsjedništvo Izvršnog odbora na čelu sa seljakom Franjom Gažijem. Od tada Izvršni odbor Hrvatske seljačke stranke ima udjela u narodno-oslobodilačkoj borbi i politici s uvjerenjem, da se ostvarenjem ciljeva narodnooslobodilačkog pokreta oživotvori program nauke braće Radića.

Tako je seljački i radnički svijet, cijeli hrvatski i srpski narod prihvatio Jedinствену Narodnooslobodilačku politiku, koju danas predstavlja Narodnooslobodilačka fronta Hrvatske, a koja, evo, dovodi do skorog oslobođenja naše domovine i koja je bratstvom jugoslavenskih naroda dovela do ostvarenja nove Federativne demokratske Jugoslavije. Tim putem se je ostvarilo i pravo hrvatskog naroda, da sa srpskim narodom uredi svoju slobodnu demokratsku federalnu Hrvatsku u federativnoj Jugoslaviji sa svojim zakonodavnim tijelom Zemaljskim antifašističkim vijećem narodnog oslobođenja Hrvatske kao narodnim Saborom, te svojom prvom Narodnom vladom kao najvišim izvršnim organom narodne vlasti.

Naša Narodna vlada je vlada Jedinственog narodnooslobodilačkog fronta hrvatskog i srpskog naroda, koja u svojoj deklaraciji naglašava svoj osnovni zadatak: pomoći našoj Jugoslavenskoj armiji i Narodnoj vladi Federativne demokratske Jugoslavije na čišćenju zemlje od okupatora i izdajničkih trupa i u vodeću rata do pobjedonosnog završetka. Srpski narod je mnogo doprinio u ovoj velikoj i zajedničkoj borbi, a sada će zajedno s hrvatskim narodom, istim požrtvovanjem pomagati Narodnu vladu Hrvatske u njenom velikom zadatku.

Rat će biti skoro završen. Naša opljačkana i uništena domovina bit će za koji tjedan oslobođena. Pred našom Narodnom vladom stoje tada veliki zadaci obnove naše zemlje. To su zadaci, koje mogu riješiti naši narodi samo zajedničkim naporom i nastavkom borbe protiv narodnih neprijatelja, koji će, izgubivši borbu na međunarodnom unutarnjem političkom polju pokušavati nametnuti borbu na gospodarskoj obnovi zemlje.

Ali varaju se svi oni, koji misle da će moći stati na put jedinstvenom pokretu naših naroda u obnovi naše zemlje. Njih će pregaziti sloga i bratstvo hrvatskog i srpskog, radničkog i seljačkog naroda, a u poletu i naporima oko obnove uništene zemlje naši će narodi pod upravom Narodne vlade zadiviti svijet isto onako, kako ga je naša slavna Jugoslavenska armija pod vodstvom maršala Tita zadivila u našoj oslobodilačkoj borbi.

ING. N. BROZINA
član Izvršnog odbora HSS-a

Mi ne zaboravljamo

Razbojničke bande: njemačke, četničke i ustaške skupiše se sa svih strana, te svojom silom i poznatom okrutnošću navalise 26. ožujka 1944. na Mosor planinu u Dalmaciji. Tog strašnog dana popalili su ispod Mosora selo Dolac, gdje je izgorjelo 235 kuća, poklali su 337 čeljadi i opljačkali sve do čega su došli. Zatim su prikriveno pošli u Šinju da nitko ne bi doznao za njihova zla djela. U Šinju se nisu dugo zadržavali; već su produžili prema selu Gali. Od fratra Vezilića, zloglasnog izdajice i ustaše, bili su obaviješteni s koje je strane mirirana cesta i gdje se nalaze partizani i njihove ustanove. Oni su 28. ožujka nastavili u Gali svoja opaka razbojnička djela. Uz pucnjavu topova, bacača i mitraljeza sa svih strana opkolili su selo i poklali sve što su našli. Nisu oprostili ni majci fra Stanka Litre. I nju su ubili, a fra Stanko je bio njihov dušobrižnik i doušnik. Ispovijedao ih i opraštao im grijehe.

Poslije Gale došla je na red Ovrļa, zatim Mala Ruda i selo Ratkovići. U Maloj Rudi poklali su 350 osoba. U Ratkovićima pokupili su seljake i

strpali ih u jednu kuću, bacali unutra na njih bombe i mitraljezima pucali po narodu tako dugo dok nije prestao plač i jauk. Kad je napokon prestao svaki glas, posuli su kuću nekom prašinom i zapalili je, a zatim su otišli. Od svih žrtava, koje su se nalazile u kući, spasile su se samo jedna djevojka i dvije male djevojčice, koje su ležale na podu i nije ih pogodila ni bomba ni mitraljez. Razbojnička banda nastavila je svoj put za Krivodol. Kada su došli u selo pokazali su se ljubaznima, kao da su to najmirniji ljudi. Oko sela su postavili stražu i tko je htio doći u selo s veseljem su ga primili, ali iz sela nisu nikome dali izaći. Većerali su i sve se u šali razgovarali sa seljacima. Kad je osvanulo jutro, okupile su cijelo selo, pa su zatim neke klali kao stoku, po drugima tukli iz mitraljeza, a neke opet žive zatvarali u kuće i zapalili. Kad je izginulo cijelo selo, tad su krenuli prema Voštanima.

Usput su poklali i zapalili selo Ljut pod Voštanima. U tom su selu nosećim ženama ložili vatru na trbuhu, rasparali trbuh i vadili djecu iz utrobe. Tad su krenuli u Voštane. Tu su na zvjer-

ski način ubili preko 400 čeljadi. Neke su seljake razapinjali na drveća, a drugima su pak još živima sadirali kožu se tijela. Ostale su zadržali i njih oko stotinu prisilili da im nose hranu i municiju. Ali kad su došli ispod sela Kamenska sve su poubijali.

U Cetinskoj dolini poubijano je tako oko 1800 ljudi, žena i djece. Da narod nije bježao u planine i brda, ni jedna živa duša u ovim krajevima ne bi ostala. Narod Cetinske krajine upamtio je dobro ove krvave zločine, koje je počinio Švabo sa svojim slugama, četnicima i ustašama i ne će im nikad oprostiti. I ustaše i četnici zajedno sa

Švabama sudjelovali su u tim zvjerstvima. Narodni sud ide polako, ali sigurno i nikoga ne će mimoići narodna kazna. Svakome će se zločincu suditi oštro i nemilosrdno.

Ovo je samo letimičan pregled ovih krvavih događaja. Predugo bi bilo kada bi se sve pojedinosti iz ovih krvavih pokolja iznosile, dugo i predugo! Pravedno prolivena krv pozivala je narod na borbu i okupila ga oko Narodnooslobodilačkog pokreta u republikanskoj Hrvatskoj i Federativnoj demokratskoj Jugoslaviji i ona traži osvetu!

NIKOLA SIKIRICA, seljak.

Koprivničkim žrtvama

U spomen mrtvoj sestri, koja je s dvadeset i devetero drugova strijeljana koncem lipnja 1944. u Koprivnici.

*Polja su se naša okitila zlatom,
obješeno klasje pospano sad drijema,
kroz azure modre lete ptice jatoma,
samo, sestro mila, tebe više nema.*

*U očima tvojim blistala se radost,
iako je život naš tegoban bio;
uz krvave žulje protekla ti mladost,
dok se u dnu duše mržnja i bunt krio.*

*Novim putem borbe krenula si dalje,
za budućnost bolju borit si se znala;
krvave su bile dušmanina ralje
i u borbi svetoj mlad si život dala.*

*Vidim grozu noći, ubojice klete,
zvijeri što urliču uz nemoćnu žrtvu.
Nad tobom, sestro, hoće da se svete
tvoju harnu ruku da gledaju svete.*

*I oči su tvoje ugasle od boli...
tu bijaše konac sreće, ideala...
patničko ti lice, što slobodu voli,
ponosom je sjalo kad si umirala.*

*Nema više crnih lješinara kletih!
Beskrajna kolona Novim putem kreće...
pobjeda je naša nikla iz žrtava,
koje narod nikad zaboravit ne će!*

PAVAO GAŽI, omladinac
Koprivnica (Podravina)

Uporna borba

Našoj su javnosti manje više poznata stradanja i patnje naroda, koji se herojski borio i živio u toku Narodnooslobodilačke borbe u raznim dijelovima naše domovine. Ali uslijed naročitih prilika, rada i borbe manje se pisalo i znalo kako se bori i kako živi narod zagrebačkog okruga. Kako taj vrijedan narod živi i kako se bori najbolje ćemo znati onda kada saznamo koliko ima mogućnosti političkog djelovanja. O nekoj, pa i najmanjoj slobodi nema ni govora. Dovoljno je napomenuti da samo na zagrebačkom kotaru od 118 sela imade 60 neprijateljskih uporišta. Takvo ili slično stanje je na cijelom okrugu. Neprijateljska vojska kontrolira danju i noću sva sela, puteve, šume i livade. Nastao je divlji lov na ljude.

Da bi narod zaplašio i onemogućio mu sudjelovanje u Narodnooslobodilačkoj borbi neprijatelj vrši nezapamćena zvjerstva. Za posljednju godinu dana na teritoriju okruga obješeno je po drveću i telefonskim stupovima preko 1.000 muškaraca, žena i omladine. Kod vješanja su redovito tjerali narod da gleda kako se antifašisti muče na užetu. U logor je otpremljeno nekoliko hiljada ljudi, žena i djece.

Naročito se teror pojačao od kada je na naše tlo stupila bratska Crvena armija. Podivljale horde ustaških i švapskih koljača počele su paliti sela. Zapalili su u dugoselskom kotaru sela Obedišće i Leprovicu, u zagrebačkom kotaru Hruševac, u stubičkom Jakovlje i Podgoru. Prije nego što su zapalili sela izvršili su temeljitu pljačku, zatim poklali ili u vatru pobacali 114 staraca, žena i djece. Strašan je bio prizor gledati poubijane žene, trudne majke, oko kojih su se okupljala preživjela djeca. U selu Hruševcu je pored ostalih ubijeno 6 žena od kojih su 3 bile trudne. Šenko Marija imala je 3 djece, Bara Djurinski 5 nejake djece. Sva ta djeca grčevito su se hvatala svojih mrtvih majki, hraniteljica, da ih što dulje vide prije polaganja u grob. I 82-godišnji bolesni starac Stjepan Filković ubijen je tom prilikom na krevetu. Da ustaški dželati idu za tim da istrijebe narod vidi se po tome, što su 29. XII. 1944. god. prilikom paljenja sela Jakovlja ubili Anku Zorko i troje njezine djece, dok je ona u ruci držala isprave svoga sina legionara misleći, da će na taj način očuvati kuću da joj ne izgori. Njezin muž morao je da nosi ranjenog ustaškog satnika do ceste, a zatim su ga objesili. Ali nije to sve! Ustaše su pronašli novi način za mučenje svojih žrtava. Početkom veljače o. g. ustaše su objesili grupu od 20 antifašista u op-

ćini Stenjevec na oštre zavijene kuke, koje su im zabili u podbradak. Tek nakon nekoliko sati groznih muka obješeni su poumirali.

Za to grozno mučenje krivi su vjerni ustaški sluge, Mačekovi agenti, koji iskorištavaju nadmoć neprijateljske vojne snage na tom sektoru za sprovođenje svojih mračnih planova. Nagovaraju narod da se pokori ustaškoj vlasti i da ide u njihovu vojsku, kao na pr. Ivan Klinčić i drugi bivši funkcionari HSS iz Brdovca.

Narod zagrebačkog okruga toplo je pozdravio odluke Krimске konferencije, gdje je pored ostaloga donešen i zaključak o kažnjavanju ratnih zločinaca, tj. onih koji su davali naredjenje, kao i onih, koji su pomagali i izvršavali uništavanje našeg naroda.

Sva zvjerstva, strahote, paljenja naših domova i mučenja naroda nije taj narod moglo skrenuti s puta, kojim nas vodi naš dragi Tito. Pod takvim uslovima je narod našeg okruga pomagao i prebacivao desetine hiljada ljudi, koji su išli iz Zagreba u Narodnooslobodilačku borbu ili na oslobođeni teritorij. Sve te putnike on je nahranio, dao im prenoćište i vodiče, da ne padnu u neprijateljske ruke. Pošto je narod našega okruga vidio i osjetio, da je ta borba njegova borba, slao je i svoje sinove da se bore. Preko 8.000 boraca, koje je taj narod dao, najbolje pokazuje njegovu ljubav prema Narodnooslobodilačkoj borbi. I u materijalnom pogledu taj je narod pomagao svoju vojsku i narod pasivnih krajeva. Osjećajući veliku ljubav prema narodnu Like, Dalmacije i Primorja, koji su već davno prošli ono, što mi danas proživljavamo, koji su prošli ogromne žrtve i napore za stvar čitave naše domovine, otkidali su od svojih usta i pomagali materijalno taj narod. Samo za posljednja 3 mjeseca poslano je za pasivne krajeve 20 vagona žita, oko 2.000 komada stoke i svinja, 2.000 kg masti, preko 600 komada raznog alata, 5.000.000 kuna i oko 1.000 plahti za bolnice.

Mislio je neprijatelj kad je palio naše domove, da će nam sažgati duše, ali to nije mogao učiniti niti nikada ne će. Naš narod ima borbene tradicije koje su jače od svakog ustaškog nasilja. Zato se tako herojski bori sve dotle dok naša zemlja ne bude potpuno oslobođena. Kada taj zadatak bude gotov, onda će narod istim žarom kojim se borio na ruševinama popaljenih domova, sagraditi nove domove, u novoj domovini.

NIKOLA SLATKOVIĆ
član Inic. odbora NOF-e zagreb. okruga

„Sedma sila“ Podravine

Ogromnim korakom naprijed kročila je Narodnooslobodilačka borba »Sedma sila«, t. j. štampa, najjače sredstvo propagande, nije smjela zaostati za narodnim borbama.

Pomoćna sredstva, kao »geštetneri« i »šapirografi«, nisu mogli zadovoljiti potrebe; trebala je doći moderna štamparija.

Osnivaju se prve šumske partizanske štamparije.

U ljetu 1943. na poziv prvoboraca Narodnooslobodilačkog pokreta najjače se svojim sudjelovanjem ispoljilo baš grafičko radništvo Podravine, koje je listom zajedno sa štamparijom stupilo u Narodnooslobodilačku borbu.

Od 40 grafičkih stručnih radnika i radnica Podravine stupilo je u Narodnooslobodilačku borbu njih 31, i to: 10 slagara, 3 trojara, 13 ulagačica i 5 pomoćnih radnika.

Ovo je zaista lijep primjer svijesti drugova i drugarica grafičkih radnika Podravine, koji su znali gdje im je mjesto.

Prvi rad počeli su borci »crne umjetnosti« u Slavoniji, gdje je bila smještena prva slavonska štamparija. Negdje u šumi, na preko 800 metara visokom brijegu, radjale su se novine, brošure letci i t. d. U prvim danima pod teškim okolnostima, pri petrolejskim i karbitnim svetiljkama, u malim i zadimljenim bajtama, tukli su drugi grafičari neprijatelja isto kao i drugovi borci svojim topovima, strojnica i puškama. Teški partizanski život i ofenzivne neprijatelja još su jače očelile drugove i drugarice u borbi. Rad se proširuje, dolaze novi drugovi — niče nova velika »moderna štamparija«. Pristigla su dva velika brzotisna stroja, a marljive ruke radnika i radnica, koji su se skupili sa svih strana naše domovine rade već u dvije smjene kao u »veleštampariji«. Električni uređaji, pogon strojeva na struju, higijena — sve je to uređeno. Dnevno se izbacuje do 100.000 tisaka. Nastao je novi život.

Rad je davao odlične rezultate, kojim su se ponosili drugovi radnici i radnice, kao i rukovoditelji. Toliko volje, toliko ljubavi, snage i požrtvornosti u radu nije se nikada prije vidjelo. To je dokaz snage i svijesti drugova i drugarica, koji znadu da danas ne rade za poslodavce, već za svoju i svoga naroda sretniju i ljepšu budućnost.

U ljetu 1944. održan je u slavonskoj partizanskoj štampariji tečaj za mlade

grafičke naučnike, koji su došli u borbu zajedno s ostalim drugovima. Bio je to prvi tečaj ove vrsti. Na tom tečaju, na kojem su predavali najbolji slagari, dalo se mladim naučnicima ono znanje, koje nisu mogli primiti u tiskari, obzirom na jednoličan posao i to 90% samo slaganje novina.

Ovime se pokazalo, da naša omladina nije prepuštena samo radu i borbi, već u borbu i stručnoj izgradnji tako, da će se, kad dodje dan slobode, moći uvrstiti u red najboljih radnika ove vrsti. Već danas, kada se ukazala potreba stručnih grafičkih radnika, povećanjem starih i osnivanjem novih štamparija na čitavom oslobodjenom tlu Hrvatske, slagari Podravine, kao iskusni radnici partizanskih štamparija nalaze se po svim štamparijama Narodnooslobodilačkog pokreta, te za svoj rad imaju priznanje od drugova rukovoditelja.

Narodnooslobodilački pokret nije se ograničio na sam rad, kao sredstvo borbe, već je davao mogućnosti i poticaja svima da se u znanju usavrše, da tako u budućnosti mogu što bolje koristiti sebi i svom narodu.

Drugarice, koje su ušle u borbe s puno elana, da svojim sudjelovanjem u radu pomognu krvavu borbu — jedinstvenu u povijesti, uz svoj svakidašnji rad u štampariji, krpale su i prale drugovima odjeću, glačale i uredjivale tako da su se drugovi osjećali kao kod svoje kuće.

Rukovoditelji sa svoje strane sve su poduzeli, da se život drugova i drugarica olakša. Osim toga upoznavali su ih s postankom i radom Narodnooslobodilačkog pokreta tako, da se može reći, slavonski partizani i partizanke temeljito poznaju bitnosti Narodnooslobodilačke borbe od njezinog početka do danas.

Drugarstvo je bilo na najvećoj visini. Na prvo mjesto stavljalo se poštovanje prema drugaricama i samo zato, jer je ovo poštovanje bilo iskreno kolektiv slavonske štamparije bio je na visini i za to će biti svijetao primjer budućnosti.

Sloboda je pred vratima! Pitat će se gdje si bio, što si dao za domovinu? Drugovi, grafički radnici i radnice štamparije iz Slavonije lako će s veseljem i s ponosom na to odgovoriti: I mi smo se borili i mi smo uz maršala Tita!

PAVEL VRATARIĆ, Herešin-
Podravina

Narod se riješio ušiju u ljudskoj spodobu

Teško je reći, da li je čovjeku opasniji čovjek, koji mu pije krv — njegovu muku i znoj — ili prava uš. Jedne i druge zovemo gamadi ili stranom riječi paraziti.

O nametnicima u ljudskoj spodobu pisali su mnogo razni pisci, osobito učitelji naroda braća Radići po seljačkim novinama. Svatko ih zna. Zato ćemo napisati nešto o nametnicima, koji imaju spodobu životinja, malog kukca. Uš i komarac bore se za slavu, koji je od njih ubitačniji za ljudski rod. Uš prenosi pjegavac, a komarac malariju.

I danas pjegavac pobire svoj namet od naroda po mnogim našim selima. Mjeseci su ožujak, travanj i svibanj kad se običava pjegavac rasuti po selima i krajevima, da toliko oboli naroda da govorimo o njegovoj pošasti, epidemiji. Pjegavac je opasna bolest. Od 100 oboljelih umre negdje po 8, a negdje po 15. Ali pjegavac ne samo ubija, on i sakati. Mnogima od te bolesti otpada prst, stopala, pa i noge do ispod koljena. Nekima oduzima noge i ruke, izazivajući kljenut živaca. Srce oslabi toliko da čovjek postane nesposoban za rad. Opasna i opaka bolest!

Samo uš prenosi pjegavac od pjegavčara na zdravog čovjeka. Nitko i ništa drugo nije poznato da bi moglo prenijeti pjegavac. Zato je krivo miš-

ljenje i vjerovanje da se pjegavac dobiva na koji drugi način.

Znamo svi, da ima najmanje dvije vrste ušiju. Jedna živi u prtenini, pa je narod zove prtena ili bijela uš. Druga živi u kosi glave, pa je narod zove glavena ili crna uš, jer je tamnije boje od one, što živi u odjeći.

Uši žive od naše krvi, piju je dnevno 2—3 puta. Uš na glavi manje je plodna od one u odjeći. Crna uš snese oko 80—100 gnjida, a bijela 100—300 za čitava života. Poznato je, da crna uš lijepi gnjide o vlasi blizu njihova korijena, a bijela ih ostavlja u šavovima odjeće ili na drugim mjestima, gdje nema opasnosti da će biti zdrobljene ili otrte. Ako se uši mnogo nakote, onda ostavljaju gnjide i u cipelama, pojasima, posteljini i na drugim mjestima. Kod ranjenika se zadržavaju pod zavoje, obične ili sadrene. Za 3 tjedna legu se mlade uši iz gnjida kao pile iz jajeta. Čim ispadnu iz kore gnjide, piju vrlo lako našu krv, jer su gladne. Mlada se uš brzo oplodi i počne nesti gnjide. Bijela uš živi oko poldrug mjeseca, brzo stari i gine, ali ostavi iza sebe veliki i brojni podmladak.

Uš podnosi glad oko nedjelju dana. Čim joj je toplije, tim brže umre od gladi; u hladnoći podnosi dulje glad. Gnjide podnose hladnoću više tjedana, ako nije veća od one, kad se voda počine smrzavati.

Uši ne podnose razne mirise. Tako se ukoče od mirisa petroleja, naftalina, benzina. Ako padnu u ove stvari poginu i gnjide i izrasle uši. Ne vole vrućinu, višu od one kod zdrava čovjeka. Bolesnike u vrućini ostavljaju i bježe na vanjsku odjeću bolesnika, jer je hladnija. Otuda stignu i u okolicu.

Klica pjegavaca mora najprije stići u uš da odanle tek može zaraziti čovjeka. I neke životinje mogu oboljeti od pjegavca. Tako majmun, miš, štakor i neke druge. Na njima se i istražuje život klice pjegavca i način prijenosa.

Kad se uš napije krvi pjegavčara i ona oboli od pjegavca, jer bude zaražena. I ako je zaražena, ne može istog časa prenijeti bolest na čovjeka, već mora bolovati pet do šest dana, pa da postane sposobna zaražavati čovjeka ili majmuna. Na milijarde klica pjegavca nade se u crijevima bolesnih ušiju. Kad nas uš ubode, unosi u ubod svoju slinu i ostavlja svoju pogan na koži. Slina izaziva svrbež. Česaajući se ugrebemo i pogan ušiju u ranu od uboda, a s pogani i milijune klica od pjegavca. Klice pjegavca ostavljaju uš u svojoj pogani. Još je opasnije za prijenos pjegavca, ako česaanjem zgnječimo uš i razmažemo po koži. Ako se to dogodi na mjestu uboda ili ogrebotine, zaraza je sigurna. Ubodi ušiju i ogrebotine od česaanja jesu ulazna vrata klicama pjegavca u naše tijelo. Ako gnječimo uši prstima, pa prstima diramo oči, ili kopamo po nosu, zarazit ćemo se također. Klica pjegavca može se probiti u tijelo i kroz sluznice. Zato je važno higijensko pravilo za navike čovjeka: »ne idimo prstima u oči i ne kopajmo po nosu«. Na ovaj se način možemo zaraziti i tada, ako gnječimo uši na drugom čovjeku, a ne na sebi, ako su uši bolesne. Ljudi mogu prenositi bolesne uši, a da sami ne obole, i ostavljati ih na raznim mjestima gdje će prijeći na druge ljude i zaraziti ih.

Čovjek koji do sebe drži i ljubi slobodu, ne može biti ušljiv, osim tada kad se nalazi u takvim prilikama, da ih ne može mijenjati. Takve prilike vladaju u zatvorima, logorima, za vrijeme pokreta, vožnje u kamionima, željeznicom, uopće na mjestima gdje vlada stiska. Ali je neopravdano, da budemo ušljivi kad su prilike mirnije!

Mnogo ušljiv postane samo onaj, koji dozvoli da se uši na njemu kote. To se ne će dogoditi ako se presvlači-

mo svakog tjedna ili barem svakih 14 dana. Tako se na nama ne će moći izležiti mlade uši, jer one trebaju oko 3 tjedna da se iz gnjida razvijaju. Pranjem rublja i njegovim parenjem poginu sve uši i gnjide u njima. Uš ne podnosi kipuću vodu. U njoj pogiba za 2—3 minute. Presvlačimo se svake nedjelje! Ako toga ne možemo, onda operimo rublje i prokuvajmo ga s vrućer, osušimo preko noći i ujutro obucimo. Preko noći možemo spavati goli.

Gornju odjeću možemo očistiti od ušiju ako je barem dva puta tjedno očetkamo oštrom četkom izvana i iznutra. Kečom ćemo i gnjide skinuti sa šavova. Svaki dan treba rublje i odjeću pregledati i uši truniti. Uš ne podnosi čiče zime. Zato objesimo napolju za velike hladnoće — manje od 10° ispod ništice — odjeću. Uši i gnjide će se smrznuti.

Kuću čistimo od ušiju tako da se sve stvari stave u krušnu peć. Prije toga se peć podgrije kao za pečenje kruha. Zar se izvadi napolje. U peć se stave neke daske ili gređice, na koje se složi odjeća i obuća, posteljina i druge stvari. Odjeću i džepove valja okrenuti da toplina bolje djeluje na gnjide i uši. Ali peć ne smije biti prevruća. Ona je prevruća, ako u njoj papir potamni nakon nekoliko minuta, a premla je topla, ako se u njoj vosak ne topi. Stvari treba ostaviti u peći 1—2 sata, ako je manje ugrijana i 4 sata. Ako je dobro ugrijana, uši i gnjide uginu već za pola sata. Velika vrućina u peći škodi vuni, koži i gumi. Zato je pokus s papirom potreban da vrućina ne bi stvarima naškodila. Najbolja je vrućina u peći kad se kruh ispeče. Samo ga treba odmah izvaditi, a ne ostaviti da se u njoj ohladi. Tad treba napraviti pokus s voskom da se vidi da li je peć dosta vruća.

Peglanje odjeće također uništava uši i gnjide, ako je pegla dosta topla. Peglajmo samo vuneno, jer je platneno najbolje prokuhati. Vruću vodu koja ne kipi podnosi vuneno, ali ne podnosi uš.

Kuću redimo od ušiju ako često metemo. Mijenjajmo slamu u krevetu i pripazimo na ljude, koji nam dolaze u kuću, da iza njih uši pobere, ako su ih ostavili.

Čistoća je najbolji čuvar od ušiju, pa tako i od pjegavca.

DR. JOSIP RASUHIN, liječnik

„Kultura“ Talijana u Dalmaciji

Iz saopćenja Zemaljske komisije za utvrđivanje zločina i njihovih pomagača broj 19.:

Između 20 i 28. kolovoza 1942. za vrijeme ofenzive protiv Narodnooslobodilačke vojske na području Biokova, talijanske divizije »Bergamo« i »Sassari« popalile su do temelja sela Kljenak, Sošice, Brukvu, Kozicu, Grabovac, Turiju i Zagvozd.

U jednom bunkeru zarobljen je borac Narodnooslobodilačke vojske Djuro Pavlič, teško ranjen u desnu ruku, koja mu je nemoćno visila. Fašistički vojnici bataljona »M« mučili su zarobljenog partizana na strašan način. Stavljali su mu na lice morske ježeve i onda ih kucali kamenima. Ranjenu ruku su mu istrigli i svega ga izmrvarili. Njegovo tijelo nadjeno je u četiri komada.

Sela Makarskog Primorja: Gradac, Zaostrog, Drvenik, Drašnice, Igrane i Podgora Talijani su u toku te ofenzive, a i poslije nje, neprekidno bombardirali s mora, ma da u selima nije bilo naše vojske. Talijani su bombardiranje opravdali kao »represivne mjere«.

Bombardiranje vršio je uvijek isti ratni brod, bivša jugoslavenska torpiljarka »T 4«, koju je narod prozvaao »Šarom«. Narod je napuštao domove netom bi se ona pojavila. »Šarom« je zapovijedao oficir talijanske ratne mornarice Šauro, a s njim je suradjivao kapetan talijanske vojske u Makarskoj Fienga Giovanni, rez. oficir, ranije činovnik kod neke pomorske agencije u Napulju.

Osim velike materijalne štete, prilikom ovih bombardiranja, bilo je i ljudskih žrtava.

Agenti talijanske fašističke policije u Splitu godine 1941. Max Salateo i De Mattei tiskali su silom omladincu Kamberu tri puta ljudsku izmetinu u usta.

Krajem kolovoza 1943. talijanska vojska do temelja je popalila mjesta na otoku Braču: Bol, Humac, Selca, Pučišće, a djelomično popalila mjesto Smartin. Borci jednog našeg odreda upali su bili u Bol, razoružali i zarobili talijansku posadu. Tada su Talijani izdali proglas, da će do kraja popaliti čitav otok i pobiti sve muško stanovništvo, ako se ne vrati zaplijenjeno oružje. Zaista su pobili oko 500 ljudi. To je učinjeno po naredjenju generala Becuzia, komandanta divizije »Bergamo«.

General Becuzzi lično je sredinom 1943. ulazio u zatvor, te između zatvorenika izvukao 17 mladića od 14 do 20 godina potpuno nevinih i naredio njihovo strijeljanje. Strijeljani su na groblju u selu Segetu iz mitraljeza.

Sredinom 1943. godine mladiće Ratka Kovačević i Djuru Grujić strijeljali su bez ikakvog suda na cesti Divulje—Kaštel Štafilić. Leševi su ostavljeni na cesti i talijanska vojska nije dozvolila ukop. Marica ud. Grge Kovačevića, majka ubijenog Ratka, pokušala je da odnese tijelo svog sina, ali su je talijanski stražari surovo odgurnuli i zlostavljali. Uskoro zatim je poludila.

Na svaku vojnu akciju partizana odgovarali su talijanski vojni funkcioneri na taj način, da su strijeljali mnogo nevinih ljudi, žena i djece kao taoce.

Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača

Iz Hrvatske seljačke stranke

Kako nam javlja član Izvršnog odbora Hrvatske seljačke stranke i potpredsjednik ZAVNOBIH-a dr. Jakov Grgurić izabrani su na teritoriju Bosne i Hercegovine kotarski povjerenici »Slobodnog Doma« i to za kotar Livno Tade Vujanović, za kotar Duvno Jozo Jurišić, za kotar Bugojno Ivo Strujić, za kotar Prozor Jozo Curić, za kotar Travnik Franjo Vinter, za kotar Sarajevo prof. Ante Martinović, za kotar Ljubuški Praljak, za kotar Jajce Ivo Andjukić, za kotar Sanski Most Eduar Anušić, za kotar Fojnica

Nikola Tole, za kotar Banja Luka Vito Lastrić, za kotar Tuzla Ivo Sunarić, za kotar Teslić ing. Jakov Sušić.

Kotarski povjerenici »Slobodnog Doma« za Bosnu i Hercegovinu prouzet će odmah na sebe dužnost da izaberu mjesne povjerenike »Slobodnog Doma« prema uputama Izvršnog odbora Hrvatske seljačke stranke. Povjerenici će nastojati da »Slobodni Dom« dođe u svako hrvatsko selo u Bosni i Hercegovini kako bi ga narod čitao i njegovim se pisanjem koristio.

Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta

Sastanci Jedinstvene fronte u Pokuplju. — Prošlih dana održan je sastanak izvršnog odbora Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte za kotar Sisak. Između ostalog na sastanku se raspravljalo o sprovođenju proljetne sjetve kao i pitanje pomoći za sjetvu narodu Korduna.

Održana su nadalje dva općinska sastanka Jedinstvene fronte u velikogoričkom kotaru, na kojima se između ostalog raspravljalo i o dočeku izaslanstva žena Srbije, koje će stići na I. kongres antifašistkinja Hrvatske. Žene Pokuplja spremaju se da svečano dočekaju to izaslanstvo.

Veličanstveni zborovi u oslobođenom Sarajevu. — U oslobođenom Sarajevu priredjeni su veličanstveni zborovi. Zboru, koji je 8. travnja priredjen u Sarajevu, prisustvovalo je oko 50 tisuća građana Srba, Hrvata i Muslimana.

Na zborovima su govorili ministar za Bosnu i Hercegovinu Rodoljub Čolaković, ministar šumarstva pukovnik Sulejman Filipović, a u ime Hrvatica grada Sarajeva Olga Marasović.

Na velikom sastanku, koji su održali Hrvati Sarajeva u prisustvu ministra Čolakovića, govorio je uz ostale i prof.

Ante Martinović, te je naglasio, da su Hrvati od 10. travnja 1941. ostali bez političkog vodstva, pošto je bivše vodstvo HSS nametnuto odozgo izdalo stranku i narod.

Proslava proglašenja Narodne vlade Hrvatske. — Diljem cijele oslobođene Hrvatske održane su velike manifestacije povodom proglašenja prve narodne vlade Hrvatske. Manifestacije su održane velikom broju gradova i sela i narod je tom prilikom dao oduška svom velikom veselju što je dobio svoju pravu vladu, sastavljenu od istinskih narodnih boraca. Ujedno je narod odgovorio i svim narodnim izrodima, a osobito Paveliću i Mačeku, koji su se uvijek borili protiv narodnih interesa.

U gradu Šibeniku priredjen je članovima prve Narodne vlade svečan doček. Istu večer održan je veliki narodni zbor. Velike svečanosti priređene su i u drugim mjestima Dalmacije. I u cijeloj Slavoniji održane su velike manifestacije, posebno pak u Pakracu. Mučenička Lika, koja je tek nedavno sasvim oslobođena, također je s velikim oduševljenjem proslavila proglašenje Narodne vlade Hrvatske. Samo na zboru u Otočcu uzelo je učesća preko tri tisuće duša.

Narodnooslobodilačka borba

JUGOSLAVENSKA ARMIIJA SLAVODOBITNO STUPA PREMA ZAGREBU. — U svom nezadrživom naleću naša junačka Jugoslavenska armija zabilježila je i u prošlom tjednu nove, velike usjehe, koji jasno nagovješćuju, da se dan potpunog oslobođenja naše zemlje i konačnog istjerivanja neprijatelja sve više približuje. Ona svakog dana zadaje sve žešće i teže udarce Nijemcima, utašama i četnicima, te tim svojim velikim pobjedama pred čitavim svijetom dokazuje svoju snagu i moć i spremnost, da skupa s ostalim saveznicima pomogne potpuno uništiti pogubnu fašističku neman

U HRVATSKOM PRIMORJU nakon Novog naša junačka vojska oslobođila je Selce, Crikvenicu, Bakar, Kraljevicu, pa i sam Sušak s Martinšćin com, te sada nesmanjenom žestinom vodi borbu za Rijeku. Oslobođila je i sve područje Grobničkog Polja, te sva mjesta do Fužina i Lokava. Nakon Paga i Raba, oslobođila je otoke Krk, Lošinj i Cres.

Političke i kulturne vijesti

Slavonija za svoju vojsku. — U Slavoniji se s uspjehom provodi akcija za skupljanje hrane našoj vojsci. Skoro sva sela premašila su očekivanja. Naročito se istakla opljačkana općina Gaj, u kotaru Novska, koja je dala 20.475 kg pšenice, 14.790 kg kukuruza, 479 kg masti, 3614 kg pasulja, 20 komada svinja i 200 komada krupne stoke.

Uspjesi agrarne reforme u Poljskoj. — Na zboru seljaka krakovske oblasti u Poljskoj ustanovljeno je, da su u agrarnoj reformi postignuti veliki uspjesi. Seljaci su u toj oblasti dobili 2 milijuna i 500 tisuća hektara veleposjedničke zemlje.

Tri milijuna i četiri stotine odlikovanih u Sovjetskom Savezu. — Do 1. siječnja ove godine, dakle u tri i pol godine domovinskog rata, odlikovano je u Sovjetskom Savezu oko 3 milijuna i 400 tisuća osoba, predstavnika 175 narodnosti. Među odlikovanimima ima 2.373.000

U SLAVONIJI nakon Našica i Djakova oslobođila je brojna mjesta među kojima su: Kutjevo, Čaglin, Zdenci, Čačinci, Slavenska Požega, Podravska Slatina, Slavonki Brod, Nova Gradiška i Kapela te Novska.

U BOSNI poslije Maglaja i Doboja oslobođeni su Derventa, a zatim Bostanski Brod. U svom nezadrživom naleću naša junačka vojska oslobođila je Banja Luku, koju je izrod Pavelić, bio proglasio glavnim gradom N.D.H. Danas je Banja Luka sasvim u našim rukama, i naša junačka Jugoslavenska armija sada stupa ravno prema Zagrebu.

— Narod karlovačkog kotara iskreno je odan Narodnooslobodilačkoj borbi i njegovi se sinovi danas bore u redovima karlovačke udarne brigade i karlovačkog odreda. U posljednje vrijeme narod ovog kotara poslao je u redove narodne vojske još 417 novih boraca.

Rusa, 282.000 Ukrajinaca, 116.000 Bjelorusa, 65.000 Tatara, oko 64.000 jevreja, oko 37.000 Kozaka, 26.500 Uzbeka, 20 tisuća Čuvaka, 20.000 Georgijanaca, 13.500 Azerbejdžana i drugih. Među onima, kojima je dodijeljen naziv Heroja Sovjetskog Saveza ima 4.123 Rusa, 1.033 Ukrajinaca, 119 Bjelorusa, 50 Tatara, 42 Georgijanaca itd.

Švicarska vlada zatvorila granice prema Njemačkoj. — Švicarska vlada odredila je da se odmah zatvori granica prema Njemačkoj i to radi sve većeg bijega Nijemaca na švicarsko tlo.

Zrakoplov — dar seljaka kolhoznicima. — Na jedan aerodrom u Mađarskoj spustio se ovih dana jurišni zrakoplov, koji je sovjetskoj vojsci darovao seljak-kolhoznik harkovske oblasti Zaban. Do sada je taj zrakoplov izvršio oko 80 bojnih ljetova, a učestvovao je i u žestokim borbama za Lavov i na Visli. Zrakoplov kolhoznicima seljaka Zabana i nadalje učestvuje u bojevima.

Sprovođenje agrarne reforme u Mađarskoj. — Kako javlja mađarski list »Szabot Sag« nedavno je na većem dijelu mađarske ravnice završena raspodjela velikih posjeda. Sada se agrarna reforma počela sprovođati i s desne strane Dunava, gdje se nalaze najveći posjedi. Među mađarskim seljacima vlada veliko zadovoljstvo zbog podjele velikoposjedničke zemlje.

Sve veća proizvodna snaga tvornica cementa. — U cijeloj Dalmaciji danas se mnogo radi na obnovi i izgradnji popaljenih sela i porušenih gradova. Da bi se narodu što više pomoglo, narodne

vlasti nastojale su, da se oštećene i porušene tvornice cementa što brže poprave i osposobe za rad. U tome se mnogo učinilo, te su uloženi veliki napori radnika i narodnih vlasti. Tvornice cementa u Dalmaciji već danas daju više cementa nego prije rata. Cementa ima toliko, da bi se osim Dalmacije mogla opskrbiti Lika i svi ostali naši krajevi, kao i ostale federalne jedinice. Jedina je veća poteškoća u prometnim vezama, koje onemogućavaju, da se dalmatinskim cementom opskrbe svi krajevi naše zemlje. Ali će se uskoro i tome doskočiti.

Crvena Armija u Berlinu

Slavne ruske trupe svojom poznatom ratnom vještinom, kojoj nema premca u povijesti, svojim hitrim zaobilaznim pokretima sa sjevera, istoka i juga, navalile su na Berlin i u dva dana pretvorile područje glavnog grada Hitlerove Njemačke u jedno bojište.

Svi hvalospjevi Nijemaca o čvrstoći obrane Berlina, Gebelsovi pozivi da se Berlin brani do zadnjeg čovjeka, mobilizacija svih muškaraca i žena od 15 do 65 godina, vapaji na rasni ponos »Uebermenscha« (nadčovjeka) — sve se to pokazalo nedovoljnim prema silnoj snazi osvjetnika od Moskve, Leningrada i Staljingrada, prema silnom ruskom valjku, koji je pogodio krvoločnu fašističku zvijer u srce u samoj njezinoj jazbini.

Da bi što bolje učuvali Berlin i da bi što dulje obranili svoj glavni grad, to leglo svakog zla i opačine, Hitlerovci su mjesecima pomno pripremali obranu i putem radija danima nagovijestili, kako se za navalu na Berlin sprema devet najboljih ruskih armija. Dva dana prije nego su Rusi ušli u Berlin, govorili su, da Rusi navaljuju na Berlin s ratnim ružjem do sada neslućenim u ovom ratu. Ovo zadnje Hitlerovci su naglašavali, kako bi prikriili svoju sramotu u nemoći da se odupru ruskim osvjetnicima. Prekasno su uvidjeli, da ih je zasjenila strategija mladog ruskog generalštaba i onemogućila im svaki plan sigurne obrane.

Na Berlin je otpočela navala. Borbe su u samom središtu. Berlin se sada valja u vlastitoj krvi, pogodjen i dotučen oružjem, kojim je dugo

svijetu prijeto i kojim je zavojevač na mirne narode. Riječi velikog ruskog pisca Ilje Erenburga, koji je rekao, da je njemačka zvijer pred Staljingradom smrtno ranjena, obistinjuju se i toj povijesnoj istini ovoga rata, može se još nadodati, da će njemačka fašistička zvijer u Berlinu izdahnuti!

Berlin nije samo političko središte Njemačke. On je i najveći grad njemačkog Reicha, koji je po popisu od godine 1939. brojio 4 milijuna i 600 tisuća stanovnika. Nationalsocijalistička Njemačka znala je, bilo milom, bilo silom okupiti u Berlinu kojih milijon pristaša, koji su u zanosu gospodstva nad cijelim svijetom pljeskali jednim i lažnim prorocima: Hitleru i Gebelsu. Glasovita cesta u Berlinu »Unter den Linden« vidjela je najsajnije parade krvavog hitlerovskog režima, koji je za obranu grada spremio »nepromotiv« zapreke, a koje sada ruska artiljerija pretvara u prah i pepeo.

Berlin je davno prije rata bio pretvoren u središte njemačke ratne industrije. Na tisuće tvornica radilo je u Berlinu za Hitlerov ratni pohod. Nekadašnje tvornice svih mogućih vrsta, koje su konkurile na svim tržištima svijeta, bile su preinačene za ratnu proizvodnju.

Berlin će biti za koji dan i zauzet. Svi slobodoljubivi narodi svijeta odahnut će, jer će se ispuniti riječi velikog Staljina koje je rekao: »Crvena armija zadat će krvoločnoj fašističkoj nemani smrtni udarac u njezinoj jazbini!«

Neka je svaka hvala i čast Slavnoj Crvenoj armiji, osloboditeljici svih porobljenih naroda!

Ratni tjedni pregled

Najslavniji događaj, ne samo prošlog tjedna, nego i čitavog rata do sada je prodiranje vojske maršala Žukova i maršala Konjeva u Berlin.

Rusi su sasvim opkolili glavni grad Njemačke i do jučer zauzeli skoro sve gradske četvrti, osim središta grada u kojem se vode ogorčene borbe. Maršal Konjev ušao je u Berlin s juga, dok je maršal Žukov ušao s istoka i sa sjevera, te dalje napredovao u pravcu zapada, tako da je Berlin sada opkoljen sa sve četiri strane. Maršal Žukov svladao je do Berlina ogromne poteškoće, probio moćne zapreke i utvrđene gradove, te neodoljivom snagom stigao do središta grada. Povijest će ove događaje zabilježiti kao najsajnije strateške poteze, koji su izvršeni u ovom ratu.

Srednji dio ruske vojske prodro je sa sjeveroistočne strane u Češku i zauzeo utvrđeni grad Opavu, nedaleko industrijskog središta Moravskih Ostrva. Iste čete su odmah zatim prešle rijeku Moravu i sada ugrožavaju gradove Brno i Prag s istočne strane.

Vojska generala Tolbuhina nalazi se u neposrednoj blizini Linca, u Austriji, te se približava granici Bavarske i vojsci američkog generala Patona, koja je sa zapadne strane prodrila u Češku i zauzela grad Aš.

Na zapadnom bojištu saveznici su i prošlom tjednu zabilježili velike uspjehe. Na jugu su francuske čete osvojile Stuttgart i doprle na širokom frontu do samog izvora Dunava, prekoračile ga i stigle na Bodenskom Jezeru do švicarske granice. Osmo američka vojska, koja operira skupa s Francuzima, prodrila je duboko u Bavarsku u pravcu Minhena. S druge

strane je Bavarska također ugrožena, gdje su čete treće američke armije doprle do u blizini Regensburga na Dunavu. Po zadnjim vijestima nalazi se i glasovito sjelo Hitlera Berhtesgaden na domaku američkih topova. Jedan dio vojske američkog generala Patona stoji istočno od Lajpciga i Desaua, nedaleko Drezdena, i tu su po zadnjim vijestima ruske predstraže došle u dodir s Amerikancima, pošto je južni dio vojske maršala Konjeva stigao na rijeku Labu sjeverozapadno od Drezdena.

Njemačku rudarsku i industrijsku pokrajinu Ruhr vojske generala Montgomeryja potpuno su likvidirale. Tu je uništeno ili zarobljeno 330 tisuća Nijemaca.

U Nizozemskoj je potpuno očišćen sjeveroistočni dio zemlje, a kanadske i engleske čete nalaze se u neposrednoj blizini Amsterdama, a druge su istočnije izbile na Sjeverno More.

Hamburg je potpuno opkoljen, a u Bremenu se vode borbe.

Saveznici na zapadu prosječno dnevno zarobljavaju oko 50 tisuća Nijemaca.

U Italiji u toku prošlog tjedna Saveznici su polučili znatne uspjehe. Peta i osma armije progone Nijemce preko rijeke Pad (Po). Peta armija napreduje s jednim krakom na Ligurskoj obali i zauzela poznatu ratnu luku Speciju, a s drugim su zauzele Feraru i Modenu. Osmo armija nakon što zauzela poznati grad Bolonju, napredovala je 65 kilometara od ovog grada, te je zauzela veliki aerodrom u blizini same Ferare. Čete ove armije izbile su na više mjesta na obalu rijeke Pad. Ujedno su se čete ove armije iskrcale i u uvali jezera Konakio.